
UČÍME (SE) ČESKY V OLOMOUCI

JANA MÁŠOVÁ

Ve dnech 10.–11. listopadu 2022 se na půdě Katedry bohemistiky FF UP konala konference *Komárkova jazykovědná Olomouc*. Vzhledem k tomu, že se olomoucká bohemistika dlouhodobě badatelsky i pedagogicky zaměřuje na výuku češtiny pro cizince (připomeňme studijní obor *Czech for Foreigners* nebo řadu učebnic *Czech it UP!*), nepřekvapí, že tématem již 7. ročníku tohoto konferenčního cyklu bylo *Učíme (se) česky*. Letošní ročník uspořádala Katedra bohemistiky ve spolupráci s Letní školou slovanských studií při FF UP a účastníci konference mohli své příspěvky prezentovat na místě nebo on-line formou.

Účastníky přivítali a úvodním slovem konferenci uvedli vedoucí Katedry bohemistiky doc. Mgr. Erik Gilk, Ph.D., a proděkan Mgr. Ondřej Kučera, Ph.D. Začátek konference patřil úvodním přednáškám a po nich následovaly tři bloky dalších příspěvků. Dr. Christof Heinz (Philologische Fakultät der Universität Leipzig) pronesl přednášku „Nezbytné nebo zbytečné – ke vztahu mezi lingvistikou a praktickou jazykovou výukou“, ve které se zabýval tím, jak efektivně doplňovat praktické kurzy češtiny na zahraničních bohemistikách jazykovědnými předměty tak, aby se zvedl zájem studentů bohemistiky o lingvistické otázky. Druhou přednášející byla Mgr. Uljana Cholodová, Ph.D. (Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci), která se ve své přednášce nazvané „Per aspera ad lingua“ věnovala problematice učení se dalšího slovanského jazyka jako jazyka cizího u slovanských rodilých mluvčích. Upozornila přitom na náročnost celého procesu a na jeho specifika.

První blok konference svým vystoupením otevřela Mgr. Svatava Škodová, Ph.D. (Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze). V příspěvku „Zachycení pohybových událostí se zaměřením na slovesa v písemném vyprávění nerodilých mluvčích češtiny“ seznámila posluchače s výsledky analýzy vyjadřování pohybových událostí, jež byla zaměřena především na užívání sloves pohybu. Badatelka porovnávala texty rodilých i nerodilých mluvčích češtiny, což jí umožnilo sledovat rozdíly ve vyjadřování pohybových událostí, které vycházejí z odlišného konceptu vyjadřování prostoru u jednotlivých kultur. Následoval příspěvek „Slovesná valence v češtině nerodilých mluvčích“ Mgr. Andrey Hudouskové, Ph.D. (Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze), která na základě rozsáhlého korpusového výzkumu popsala, do jaké míry jazyk studentů (nerodilých mluvčích češtiny) zachycený v korpusu Merlin odpovídá referenčním popisům jednotlivých úrovní jazyka. Uvedla, na jakých úrovních a v jakých oblastech by bylo dobré u studentů posilovat a rozvíjet znalost slovesné valence v češtině, a mluvila také o způsobech, jak toho v lektorské praxi dosáhnout. Poté vystoupila PaedDr. Ilona Starý Kořánová, Ph.D. (Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze), s příspěvkem „Pasivní participium a jeho deriváty s ohledem na výuku ČCJ“, ve kterém se zaměřila na tvary slov, jejichž základ tvoří právě pasivní participium, a jejich prezentaci v popisech jednotlivých úrovní. Hovořila také o didaktickém uchopení této části gramatiky ve výuce češtiny pro cizince a seznámila posluchače s návrhem vlastních didaktických materiálů na toto téma. Blok uzavřela doc. PhDr. Božena Bednaříková, Dr. (Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci), příspěvkem „Jak lze vnímat strukturu české věty (případová studie)“, ve kterém prezentovala výsledky studie, jíž se jako respondenti zúčastnili čínští a čeští studenti. Cílem studie bylo zjistit možnosti intuitivního vnímání struktury věty u studentů, především pak jejich schopnost vydedukovat, které formální prostředky vyplývají přímo z větné struktury.

Následující blok příspěvků byl tematicky zaměřen na problematiku testování studentů. Jako první vystoupila s příspěvkem „Integrace ře-

čových dovedností v testování češtiny pro cizince“ Mgr. Vladimíra Pechová (Ústav jazykové a odborné přípravy Univerzity Karlovy v Praze), která představila posluchačům integrované úlohy ze závěrečných zkoušek používaných na ÚJOP, jež u studentů ověřují více řečových dovedností zároveň. Mluvila o specifikách těchto úloh a o zkušenosti s nimi, posluchače seznámila s jejich četnými výhodami, ale položila také kritické otázky, jež si vyučující a hodnotitelé kladou předtím, než se rozhodnou koncipovat test tímto způsobem. Poté prezentoval Mgr. Ondřej Geppert (Eötvös Loránd Tudományegyetem a Národní pedagogický institut Praha) referát s názvem „K výuce a testování češtiny s ohledem na cílovou skupinu cizojazyčných mluvčích“, přičemž upozornil na rozdílný přístup k výuce a k testování češtiny jako cizího jazyka v různých částech světa a na konkrétních příkladech ukázal možnosti, jak variabilně může lektor přistupovat k výuce češtiny, aby byly co nejvíce zohledněny reálné potřeby cílové skupiny studentů. Blok uzavřela příspěvkem „Čeština jako druhý jazyk ve školním prostředí: diagnostický nástroj z češtiny pro žáky s odlišným mateřským jazykem“ Mgr. Petra Foretová, Ph.D. (Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci), která představila diagnostický nástroj, jenž slouží k detekci silných a slabých míst v produktivních jazykových dovednostech žáků-cizinců a žáků s odlišným mateřským jazykem (dále jen OMJ). Posluchači se mimo jiné také dozvěděli, jak byla ze školního prostředí sbírána jazyková data, o která se autorka při vytváření testu jako diagnostického nástroje opírala.

I poslední blok prvního dne konference byl tematicky sjednocený, všechny tři referáty se věnovaly výslovnosti nerodilých mluvčích. V příspěvku „Interaktivní výuka výslovnosti“ se Mgr. Barboara Štindlová, Ph.D. (Ústav jazykové a odborné přípravy Univerzity Karlovy v Praze), zabývala základními didaktickými aspekty výuky výslovnosti na lekcích češtiny pro cizince (např. jak zapojit výslovnost do výuky, ve které fázi lekce to nejlépe udělat, na které jevy při procvičování klást důraz aj.). Teoretickou část příspěvku doplnila o praktické zkušenosti s výukou výslovnosti v kurzech, které organi-

zuje ÚJOP UK. Poté následoval příspěvek Mgr. Michaely Kopečkové, Ph.D. (Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci), s názvem „Realizace rázu ve čteném projevu mluvčích studujících češtinu jako druhý jazyk“, během kterého prezentovala autorka svůj výzkum zaměřený na realizaci konkrétního jevu ve výslovnosti nerodilých mluvčích, přičemž se jednalo o respondenty s různou úrovní češtiny a s různými mateřskými jazyky. První den konference a zároveň třetí blok referátů uzavřela PhDr. Jitka Veroňková, Ph.D. (Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze), příspěvkem „Koncepce cvičebnic výslovnosti češtiny pro cizince z projektu ProCzeFor (Pronunciation of Czech for Foreigners)“. V něm autorka posluchačům představila projekt ProCzeFor, během něhož vznikly dvě nové cvičebnice k nácviku výslovnosti češtiny pro cizince a internetová aplikace, jež obsahuje nahrávky úloh ze cvičebnic. Díky názorným ukázkám práce s aplikací, které byly součástí prezentace, se posluchači seznámili s různými způsoby, jak mohou cvičebnice efektivně využívat ve výuce.

Program druhého dne konference začal blokem, jehož tématem byla výuka žáků s OMJ. Jako první vystoupila Mgr. et Mgr. Tereza Švandová (Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity v Brně), která v příspěvku „Možnosti podpory žáků s odlišným mateřským jazykem ve školské praxi“ přehledně shrnula různé druhy podpůrných mechanismů, s nimiž je možné se v české školní praxi při práci se žáky s OMJ setkat, přičemž zmínila i legislativní změny, které v této oblasti v posledních letech nastaly. Dalšími referujícími byly doc. PhDr. Jana Marie Tušková, Ph.D., a Mgr. Hana Svobodová, Dr. phil. (Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity v Brně), které se ve svém příspěvku „Vybrané metody programu Čtením a psaním ke kritickému myšlení ve výuce jedinců s odlišným mateřským jazykem“ zabývaly tím, jak využívat metody a postupy známého edukačního programu ve vzdělávání žáků s OMJ, a uvedly konkrétní příklady aktivit pro tyto žáky, které jsou na daných metodách založeny a napomáhají žákům rozvíjet jejich produktivní řečové dovednosti. Jako poslední v rámci tohoto bloku vystoupily s referátem „Jazyková akvizice u žáků-migrantů

z Ukrajiny“ Mgr. Kateřina Šormová, Ph.D., a PhDr. Eliška Doležalová, Ph.D. (Filozofická fakulta a Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze). Autorky příspěvku se pomocí didaktického testu pokusily zjistit, do jaké míry se ukrajinským adolescentům ve věku 14 až 18 let podařilo po zhruba pěti měsících pobytu v ČR osvojit si nový jazyk země, do níž utekli před válkou. Podrobně popsaly metodiku a průběh výzkumného projektu a uvedly také doporučení pro další jazykový rozvoj této specifické skupiny žáků.

Druhý blok zahájila Mgr. Aksana Bekasava (Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze), která se v příspěvku na téma „Výuka českého jazyka se zdravotnickou tematikou pro cizí studenty“ věnovala problematice výuky rusky mluvících studentů na českých vysokých školách se zdravotnickým zaměřením nebo lékařů, kteří chtějí získat povolení pro výkon své praxe v ČR. Autorka promluvila o specifikách takovéto výuky a o vhodných dostupných didaktických materiálech pro danou cílovou skupinu studentů. Poté následovalo vystoupení Mgr. Jiřího Byčkova, Ph.D. (Wydział Filologiczny, Uniwersytet Łódzki), jenž posluchačům v příspěvku „Škola hrou aneb objevné putování po stopách významných osobností Moravskoslezského kraje“ představil interdisciplinární didaktickou hru, jejíž herní koncept vychází z Komenského pedagogických zásad. Studenti si pak díky ní odnáší nové poznatky o osobnostech, historických památkách a významných místech spojených s konkrétním regionem. Jako další vystoupila Mgr. Markéta Schürz Pochylová, Ph.D. (Philosophische Fakultät der Universität Wien), která ve svém referátu „Výuka češtiny ve Vídni“ posluchačům popsala přístup k praktické výuce češtiny na vídeňské bohemistice. Hovořila o jednotlivých kurzech českého jazyka na vídeňském lektorátu, o české komunitě ve Vídni i o interferencích mezi němčinou a češtinou. Dopolední program konference pak zakončila Mgr. Jana Mášová (Wydział Filologii Polskiej i Klasycznej, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) příspěvkem „Trimino ve výuce češtiny pro cizince“, v němž seznámila posluchače s didaktickou hrou trimino, naučila je, jak lze hru pomocí webového

generátoru vytvořit, a na konkrétních příkladech ukázala různé způsoby jejího využití na lekcích češtiny pro cizince. Po přestávce proběhla ještě studentská část konference, na které vystoupily studentky Monika Natkaniec, Xinran Li a Polina Ivankova se svými referáty, v nichž reflektovaly především vlastní zkušenosti s procesem učení se českému jazyku.

Celá konference probíhala v přátelské atmosféře, zaznělo mnoho podnětných příspěvků, které vyvolaly rozsáhlé diskuse, jež pokračovaly i v kuloárech. Závěrem můžeme konstatovat, že účastníci si z konference odnesli nejen spoustu inspirace do výuky, ale také řadu nových podnětů a poznatků z oblasti výzkumu.

